

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ФЕНЦИК О.М. Академічна грамотність здобувачів вищої освіти: сутність та шляхи становлення	230
ФЕНЦИК О.М., ДИЯНИЧ М.М. Науково-дослідницька компетентність майбутніх учителів початкової школи: теоретичні засади	232
ФЕНЧАК Л. М. Формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх педагогів початкової освіти	234
ФІЛЕ Г.Ф. Основні поняття та завдання релігійного виховання	236
ФІЛЬО В. В., МОЧАН Т. М. Особливості соціалізації дітей в сім'ї	239
ФУЛЕЙ А.Ю., МАРКО М.М. Використання пальчикового ігротренінгу в дітей дошкільного віку	241
ФУРДЕЛА А. Т., ХОМА О. М. Методи навчання грамоти в першому класі	243
ХИМИНЕЦЬ К.І., ЧЕКАН О.І. Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі	245
ХОМА О. М., МАКАРА Ж. М. Сучасні підходи до форм читання в початковій школі .	248
ХРИПТА А. М., ТОМАШЕВСЬКА М. О. Педагогічне спілкування як форма міжособистісної взаємодії вчителя та учнів	250
ЦІФРЯК Т.М., ЛІБА О.М. Структура методології освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	252
ЧЕКАН О.І. Сучасні тенденції досліджень процесів спілкування в ракурсі лінгвістики, психології, психолінгвістики, педагогіки з позицій різних наукових напрямків	254
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., БРИТВАК Р.М. Реформи в дошкільній освіті Закарпаття (друга половина ХХ століття)	257
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., КОБАЛЬ К.І. Інтернатні заклади Закарпаття (друга половина ХХ століття)	259
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., ЛОКЕС Б.М. Дошкільна освіта Закарпаття (1919-1938 рр.)	262
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ГУЛАН М. Методи і прийоми формування у дошкільнят діалогічного мовлення	265
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., КОЗАК Л. Музикотерапія в оздоровленні дітей	267
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ШУБЕРТ М. Технології як засіб розвитку у дітей дошкільного віку інтересу до занять фізичною культурою і спортом	269
ЧУБИРКО К. Я., ЧЕКАН О.І. Сучасні проблеми і тенденції розвитку логопедії як науки	271
ШВАРДАК М.В., ЕРДЕЛІ-ІВАНТО М.Ю. Сутнісна характеристика технології адаптивного управління	275
ШВАРДАК М.В., ЗАВАДСЬКА В.В. Алгоритм реалізації технології антимобінгу в умовах закладу освіти	276
ШВАРДАК М.В., ПОПОВИЧ О.-М.В. Особливості реалізації коучинг-технології в умовах закладу загальної середньої освіти	278
ШЕСТАК А. Ю., ТОМАШЕВСЬКА М.О. Професійні та особистісні якості сучасного педагога	279
ЩЕРБАН Г.В. Формування системи цінностей студентів у процесі професійного навчання	281

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

АГАПЧУК Б.Ф., КОРОЛОВИЧ О.О. Теоретичні засади професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти України.....	284
---	-----

іншими об'єднаннями учнів, батьків, учителів тощо; організувати взаємодію з державними установами, громадськими об'єднаннями, батьками учнів; вивчати потреби, можливості і досягнення учнів у навчальному процесі, моделювати їх освітні індивідуальні маршрути, а також власну професійну кар'єру.

Таким чином, сучасний випускник педагогічного факультету має бути не просто вчителем, а педагогом-менеджером, здатним успішно планувати і організувати як власну професійну діяльність, так і діяльність здобувачів початкової освіти та володіти організаційно-управлінською компетентністю.

Література

1. Сергеева Л. М. Управлінські навички молодшого спеціаліста: теорія та методика формування : монографія / Сергеева Л. М.; [за ред. С. О. Сисоевої]. – К. : Кадри, 2001. – 202 с.

2. Серняк О. М. Управлінський аспект професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя дисциплін гуманітарного циклу / О.М. Серняк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Сер. Педагогіка. – 2008. – № 1. – С. 13-17.

3. Фенчак Л.М. Проектувальні уміння майбутніх фахівців початкової освіти - важливий складник їх організаційно-управлінської компетентності // Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м.Ніжин, 20-21 жовтня 2016 р./ за заг.ред.Є.І.Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2016. - С.146-148.

УДК 373.3(477.87)

ФІЛЕ Г.Ф.,
Мукачівський державний університет

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ РЕЛІГІЙНОГО ВИХОВАННЯ

Релігія у XXI столітті все ще залишається вагомим фактором у формуванні світогляду людини, вона регламентує норми суспільної поведінки, відіграє важливу роль у житті окремої людини, держави та людської цивілізації загалом. Зважаючи на ряд негативних соціально-економічних явищ, пандемію, локальні війни тощо, релігія залишається тим осередком, де кожний може віднайти спокій та мудрість буття. В сучасних умовах релігійне виховання актуалізується як джерело формування духовної культури особистості. Сучасне освітнє законодавство взаємовідносини освіти та релігії трактує наступним чином: «Державні та комунальні заклади освіти відокремлені від церкви (релігійних організацій), мають світський характер» [1]. Разом з тим, якщо приватні заклади освіти засновані релігійними організаціями, то вони мають право визначати релігійну спрямованість власної освітньої діяльності.

Питання релігійного компонента в освіті досліджувалися в працях вітчизняних педагогів, зокрема: Г. Ващенко, М. Костомаров, К. Ушинський (місце та значення релігії в духовно-моральному вихованні молоді); О. Сухомлинська, М. Прищак (поняття духовності та особливості її формування); І. Бех, М. Євтух, В. Жуковський, Т. Тхоржевська (проблеми виховання духовних цінностей підростаючого покоління); М. Бабій, І. Булига,

М. Закович, О. Романова, З. Таратайцева (місце та роль релігійної освіти в державній школі); І. Петренко, В. Філіпов, І. Чупілко (роль церкви у становленні освіти в Україні); О. Вишневський (значення традиційного християнського виховання молоді). Наукові дослідження вітчизняних фахівців створюють теоретичну основу для вивчення різноманітних аспектів релігійної освіти. Також цікавим в контексті досліджуваної нами проблеми є дослідження Ю. Тарабана щодо характеристики моделей релігійної освіти України та країн Європи, особливо, коли мова йде про питання наступності релігійного виховання та ролі релігії в організації освітнього процесу впродовж всієї генези європейського шкільництва, адже там «штучно не переривалася традиція релігійної освіти (на відміну від України, в якій тривалий час реалізовувалася політика атеїзму)» [2, с. 27].

Мета нашої публікації полягає у характеристиці ключових понять, які пов'язані з релігійним вихованням особистості, зокрема: «релігійна освіта» та «релігійне виховання».

Релігійна освіта як освітній феномен є предметом розгляду таких галузей знання, як філософія, соціологія, загальна й компаративна педагогіка, історія педагогіки, правознавство, психологія, політологія, етнографія, теологія, релігієзнавство, історія релігії тощо.

У «Релігієзнавчому словнику» релігійна освіта трактується як «...навчальний процес, що зорієнтований на передачу особі певного обсягу релігійної інформації з метою підвищення рівня її релігійної освіченості, усвідомленого сприйняття змісту повного релігійного віровчення» [3].

Велика Українська Енциклопедія термін «релігійна освіта» розглядає в трьох значеннях:

1) система навчання на основі певного релігійного світогляду на будь-якій з ланок освіти (дошкільна, шкільна (зокрема, недільні школи), професійна (зокрема, семінарії), вища (зокрема, духовні академії);

2) викладання предметів релігієзнавчо-етичного спрямування з позицій певного релігійного світогляду (наприклад, «Християнської етики») в системі загальної освіти;

3) катехітичний складник в системі духовної освіти [4].

Невід'ємною складовою релігійної освіти є релігійне виховання, під яким слід розуміти «форму виховного впливу на особистість, покликаним якої є формування поглядів на релігію як найвищу духовну цінність, що є єдиним визначальним фактором не лише суспільного і культурного процесу, а й життєдіяльності особи. Релігійне виховання завжди характеризує певна конфесійна зорієнтованість, світоглядна упередженість щодо арелігійних форм свідомості, вплив переважно на емоційну сферу духовності людини, догматичність» [5]. Релігійне виховання можуть здійснювати як окремі представники певних релігійних конфесій, зокрема служителі культу, так і спеціально створені для його проведення інституції: місіонерські товариства, чернечі ордени, братства тощо. Засобами релігійного виховання можуть

виступати різні релігійні видання, преса, радіо- та телепередачі релігійного змісту. Так, багато конфесій мають чітко розроблену систему виховного впливу на своїх послідовників. Проте, важливим фактором релігійного виховання має бути толерантне ставлення до представників різних релігійних конфесій, адже на сьогодні в нашій державі проживають послідовники різних релігій. Відтак, релігійне виховання не повинно призвести до загострення міжконфесійних суперечностей, суспільної нестабільності на конфесійній чи світоглядній основі, не порушувати громадянський спокій нашого суспільства.

В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка відсутнє трактування змісту понять «релігійна освіта» та «релігійне виховання». Є тільки стаття, присвячена поняттю «безрелігійне виховання», під яким слід розуміти «виховання, яке нічим прямо не сприяє виникненню чи зміцненню в учнів релігійних уявлень і настроїв, однак нічим прямо й не протидіє їм, навіть коли вони відкрито проявляються в дітей. При цьому вважається, що ставлення до релігії є приватна справа вихованців, в яку вихователь і виховна установа не повинні втручатися» [6].

Разом з тим, релігійна освіта та виховання в незалежній Україні актуалізувалися з 2005 р., коли Президент України В. Ющенко оголосив про необхідність упровадження в державних загальноосвітніх школах навчального предмету «Етика віри» та світського навчального предмету «Етика» у 5-6 класах. Поряд з цими предметами в сучасних українських школах за рахунок варіативної складової також читаються предмети християнсько-світоглядного, культурологічного та освітньо-виховного спрямування, серед яких: «Основи християнської етики», «Етика: духовні засади», «Християнська етика в українській культурі», «Біблійна історія і християнська етика», що спрямовані на формування системи духовно-моральних цінностей особистості, зважаючи на світський характер освіти в Україні.

Перспективним напрямом наших подальших розвідок ми визначаємо дослідження впливу релігії та церкви на становлення та розвиток освіти в історичній ретроспективі Закарпаття як полікультурного та поліконфесійного регіону, а також з'ясування змісту релігійної освіти та виховання в дорадянський період, коли в закарпатських школах упроваджувалися європейські освітні моделі, в тому числі й з організації релігійного виховання в закладах освіти.

Література

1. Закон України про освіту (2017 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA#w1_1. Дата звернення: 06.04.2021 р.
2. Ю.Тарабан. Характеристика моделей релігійної освіти України та країн Європи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 6 (70). С. 25-37.
3. Колодний А.М., Лобовик Б.О. Релігієзнавчий словник. К.: Четверта хвиля, 1996. Стаття: Релігійна освіта.

4. Велика Українська Енциклопедія. Стаття: Релігійна освіта URL: <https://vue.gov.ua/%D0%A0%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0>. Дата звернення: 06.04.2021р.
5. Українська релігієзнавча енциклопедія. Стаття: Релігійне виховання. URL: <https://ure-online.info/encyclopedia/religijne-vyhovannya/>. Дата звернення: 06.04.2021р.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 366 с. Стаття: безрелігійне виховання.

УДК 37.035

ФІЛЬО В. В., МОЧАН Т. М.,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ В СІМ'Ї

Незаперечним є той факт, що процес соціального розвитку дитини починається з раннього дитинства і проходить у певному соціальному середовищі. Дитина розвивається у межах своєї сім'ї, соціального й національного оточення. На дитину впливають батьки, родичі й інші дорослі, однолітки, з якими вона спілкується, а також навчальний заклад як соціальна інституція, в якій вона соціалізується. Також помітний вплив на соціалізацію дитини мають засоби масової інформації, соціокультурне середовище, у якому вона росте, події, що відбуваються у доквітлі.

Виховна місія сім'ї особлива, тому що саме тут формується характер людини, її ставлення до життя. Діти – майбутнє народу, його найбільший скарб. Отже, і головний сенс сімейного життя полягає у тому, щоб мати й доглядати дітей, вирощувати й виховувати їх. За твердженням народної педагогіки, подружжя може досягти повного духовного, фізичного й емоційного розвитку тільки через дітей, а особливу роль відводить батькам насамперед як вихователям. На високий п'єдестал вона поставила жінку-матір. «Усе найкраще на землі, – кажуть у народі, – йде від сонця та від молока матері». Мати – хранителька домашнього вогнища, перша вихователька дітей. Високими виховними обов'язками наділений батько. За вимогою народної педагогіки, дітей повинні виховувати спільно батько і мати. Чоловік, який перекладає виховання дітей на свою дружину, збіднює їх духовно, самопринижує себе як батько, як людина, прирікає своїх дітей на те, що вони перестають бути дітьми батьковими, а стають дітьми лише маминими, дитсадівськими, шкільними. У таких умовах найчастіше виникають різні непорозуміння між батьками й дітьми [1, с. 223].

Досліджуючи проблеми родинної педагогіки, М. Стельмахович відзначає: «Провідна роль у родинному вихованні належить, звичайно, батькам та рідній (материнській) мові. На формування світогляду й поведінки дітей великий вплив мають також дідусі і бабусі, брати і сестри як взаємовихователі, няні з народу, родичі, свояки, куми, ровесники, церква» [2, с. 14-17].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>